

ze geld werden.” De eerste fictieve waarde ontstond toen deze ‘minibanken’ meer gingen uitlenen dan er in de kluis lag. Zo werd geld geschapen en was de bankier geboren!

’s Werelds oudste – nog bestaande – bank is de Italiaanse Monte dei Paschi in Siena uit 1472. De voorloper van de huidige Sveriges Riksbank (De Zweedse Rijksbank), de oudste nog bestaande centrale bank, gaf al in 1661 echte bankbiljetten uit. Een welkom alternatief voor die loodzware munten, aldus Visser. Maar deze bank verleende teveel krediet en werd in 1664 door de regering gesloten. In 1694 ontstond de Bank of England, een centrale bank die papiergeld uitgaf waarvan de tegenwaarde door de overheid werd gegarandeerd. In 1814 werd in Nederland voor het eerst papiergeld gedrukt, dat al snel werd gemaakt van katoenpapier met watermerken tegen vocht, vieze handen en vervalsing.

Digitalisering

Technologie ging ook aan het betaalverkeer niet voorbij. In de jaren '20 van de vorige eeuw komen in de Verenigde Staten de eerste creditcards. Na de oorlog maken betaalrekeningen het loonzakje overbodig. Een kleine eeuw later wordt wereldwijd nog steeds driekwart van de betalingen met cash gedaan, maar de contanten nemen gestaag af. Elk land op zijn eigen tempo. In Zweden kunnen mensen in het openbaar vervoer en in steeds meer winkels en horeca al jaren niet meer contant betalen, en kunnen inmiddels ook bedelaars elektronisch innen. Ook in Nederland gaat het snel, met minder dan vier op de tien betalingen in contanten. “Elektronisch betalen is handig, makkelijker, sneller en veel veiliger”, aldus Visser, “maar de afhankelijkheid van een systeem maakt een samenleving ook ontzettend kwetsbaar, bijvoorbeeld voor hackers en storingen in het elektriciteitsnet.”

De cryptomunt staat buiten het toezicht van de autoriteiten

Digitalisering heeft ook tot nieuwe revoluties geleid: de internetmunt, waarmee in 2010 de eerste twee pizza's werden betaald. Was gelduitgifte door de eeuwen heen altijd een taak van de overheid, deze cryptomunt – bedacht door ene Satoshi Nakamoto (echte naam onbekend) – staat buiten het toezicht en infrastructuur van de autoriteiten. Een heel nieuw betalingsnetwerk ontstaat, met inmiddels honderden digitale munten in omloop. Visser omschrijft de internetmunt, en in het bijzonder de bitcoin, en de gebruikte technologie als een “erg speculatief, traag en door servergebruik energievretend” betaalmiddel.

Ook groeit het aantal lokale munten en alternatieve geldstelsels, zoals de wir in Zwitserland of de sardex in Italië. “Die zijn onder meer gericht op het stimuleren van de lokale economie, doordat gebruikers ze alleen in een bepaald gebied kunnen uitgeven”, vertelt Jaap Vink van STRO, een stichting die zich sinds 1970 bezighoudt met alternatief geld. Lokaal geld groeit wereldwijd, vooral sinds de financiële crisis, zegt Vink, met volgens hem een geschatte waarde van enkele miljarden. Lokaal geld is “slim geld”, dat helpt “lokale ondernemers meer omzet te werven, lokale banen te behouden en het faciliteert een duurzamere economie omdat er minder hoeft te worden geïmporteerd. Dat versterkt weer het gemeenschapsgevoel.” Het succes wisselt, afhankelijk van de mate waarin burgers en ondernemers het geld accepteren.

Geknakt vertrouwen

Volgens Hans Visser zullen de lokale munten juist door dat plaatselijke gebruik klein blijven. Meer potentie ziet hij in